

sig och var så oförsiktiga genom låckningen så att den andre kamraten smög sig fram och sköt dem sedan skute vi honnan efter låckning lickt ungerna varefter hon flyttade med sitt rof tills des hon kom i skåthåll ofta låckade vi äfvensamtt hannen detta låckningssätt går bäst med en fin Näfver eller ett löf af ett träd varmed låckningen kan så väl förrättas så att det låter bestämt som hökens låckning. för detta i håksmålabråna nu Boende i Näversjö den 27 d. Januari 1880.

Carl Pehrsson Jagtföreståndare.

Johanes Pärson håkans mälla bråna.

Sven August Persson nu boende i Rugstorp Jakt med hjälpare.

Bistockar.

Än i dag användes allmänt benämningen *bistock* för bisamhälle och att införa en bisvärm i ny kupa kallas att *stocka* bina. Vi möta i dessa ord reminiscenser från den äldsta biskötsel. Där bin med ätlig honung finnas, är denna föremål för ifrig eftertraktan både af människor och djur. Detta gäller äfven de primitivaste folkslag; ja, man torde hafva allt skäl att misstänka, att det just varit folk, som stått på de s. k. samlarnes ståndpunkt, hvilka först upptäckt denna läckerhet. Ursprungligen har man inskränkt sig till att plundra de i ihåliga, ofta af hackspettar och dylika fåglar urhackade träd boende vildbina på deras förråd. Då emellertid bin icke gärna lämna den plats, där de en gång satt sig ner, artade sig denna plundring snart till en regelbunden beskattning. Ja, man tog icke blott genom inhugget märke ett anträffadt dylikt biträd i fortfarande besittning, utan inredde genom konstgjord urholkning till och med nya biträd. Biträd förekomma fortfarande på flere håll i östra Europa. Ännu år 1772 räknade man t. ex. i Västpreussen omkring 20,000 biträd (furor). Sedan dess hafva emellertid där de flesta fällts, och de få, som återstå, äro nu såsom kulturminnesmärken lagligen skyddade. Dock är anläggandet af nya biträd förbjudet. År 1903 skördades ur ett dylikt träd ända till 20 kg honung. Dessa

träd anordnas så, att på ena sidan finnes ett flyghål för bina (ofta ett mindre kvisthål) samt på en annan sida en lång spricklik öppning för beskattning. Denna senare öppning tillslutes med ett smalt bräde och därutanpå fästes i stammens längdriktning med tränaglar och stundom äfven baststreck en lång kloss, hvilken kan vridas åt sidan såsom ett vridlock.¹ På andra håll tog man sig däremot för att hållre fälla träden och hemföra stammen med innehåll för att säkrare och fullkomligare tillgodogöra sig dennas innehåll. Det är sannolikt sålunda som tanken en gång väckts att hålla bin såsom husdjur.

Hos grekerna var biodling, så vidt man kan se, okänd på Homeros' tid, och man använde då vildhonung. Redan i förra hälften af första årtusendet före vår tidräkning hade man dock lärt sig att hålla bin, och romarne gingo äfven i detta hänseende i skola hos grekerna. Hos germanerna på kontinenten förekom biodling redan på 700-talet. Karl den store egde sålunda stora bigårdar.

Hvad vårt land beträffar, har väl biet sannolikt inom sydligare orter förekommit vildt sedan en urtid, och honungen i så fall äfven här som annorstädes utgjort ett eftersökt njutningsämne redan för landets urinvånare. Först rörande bronsåldern kunna vi emellertid draga någon säkrare slutsats. Då man under denna kulturperiod vid gjutning af bronsredskap bland andra metoder äfven använde den att af vax förfärdiga en modell, som sedan omgafs med ler och utsmältes, så att af leret en gjutform bildades, förutsätter detta, att man vid denna tid skattat binas bostäder äfven på vax. Redan under äldsta järnåldern användes enligt Pyteas från Massilia hos nordborna honung för mjödberedning, men alla sannolikheter tala för att så varit fallet många århundraden tidigare. Det synes nämligen till och med som om mjödet tillhört redan de ariska folkens stenålder.² Adam af Bremen omtalar på 1000-talet vårt land såsom rikt på honung (melle opimus), och omkring 500 år senare framhåller Olaus Magnus Sveriges stora rikedom på honung (maxima mellis copia). Sannolikt i bägge, åtminstone säkert i det senare fallet, afser uppgiften huf-

¹ A. Conwentz, Forstbotanisches Merkbuch, Berlin 1900, där flere dylika träd finnas afbildade.

² Jfr V. Hehn, Kulturpflanzen und Haustierte, 7 uppl., sid. 152 o. f.; O. Schrader, Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde, s. 85.

vudsakligen honung från tambin, och den anförda författaren omtalar, att man till och med förstod utfodra bina under vintern. Under medeltiden och ännu på Gustaf I:s tid utgjordes på åtskilliga håll skatten till konungen i honung. Vi må erinra oss, att honungen då ännu icke utträngts af sockret såsom sötämne. Flere bland landskapslagarna för våra sydligare landskap (Skånelagen, Östgötalagen, Södermannalagen) innehålla noggranna föreskrifter om eganderätt till bin, särskildt om fördelningen mellan finnare och jordegare af bisamhällen, som anträffats i skog och mark. För stöld af hembin stadgar Kristofers landslag ej lindrigare straff än hängning.

Hvad nu själfva biskötseln i vårt land beträffar, synes man ända inpå 1700-talet hafva allmänt begagnat bistockar, i Östergötlands och Smålands landsmål kallade *skämningar* eller *skämlingar* (jfr fornnord. *skemma*, förrådshus, bod). I våra gamla lagar möta benämningarna *skruv* och *bikar*, af hvilka det förra synes ursprungligen beteckna en ihålig stock eller stock i allmänhet (jfr Rietz, Svenskt Dialekt-lexikon, Skruv sid. 601), medan det senare betyder bikärl.

I sin redan under trettioåriga kriget efter tyskan fritt utarbetade men först i slutet af 1600-talet af trycket utgifna *Oeconomia*¹ synes Isacus Erii ännu endast känna stockboningar för bin. Likväl afbildar redan Olaus Magnus,² hvilken i sitt bekanta arbete om Sverige mycket omständligt behandlar bina, icke blott å bänk liggande bistockar utan ock rundadt koniska halmkupor. Dessa senare härleda sig dock sannolikt från sydeuropeiska förebilder. År 1636 omtalas emellertid i Danmark koniska bikupor af halm och vidjor, men »stocke huled lange og trinde» voro allmännast i bruk.³ År 1728 skrifver Mårten Triewald, att liggande bistockar då äro mest i bruk,⁴ och i vår svenska bilitteratur omnämnas bikupor af halm först år 1753 af Nils Koch⁵ och femton år senare af den ryktbare Linnés

¹ Isacus Erii, J. Coleri *Oeconomia*, thet är Hushåldz-Underwijsning, Försvänskat. Stockholm 1694, 1686.

² Olaus Magnus, *Historia de gentibus septentrionalibus*. Rom 1555.

³ N. M. Aalb., *Ny Huszholdings Calender*. 1638, 1636.

⁴ Mårten Triewald, *Nödig Tractat Om Bij*. Stockholm 1728.

⁵ Nils Koch, *Swenska Bi-Skiötslen*. Stockholm 1753.

broder Samuel Linnæus,¹ hvilken utdömer såväl stånd- som liggstockar såsom för bina otjänliga. År 1775 intygar emellertid en författare i detta ämne (J. Lindström), att halmbikupan då ännu är fullt obekant i somliga landsorter. Delbara biboningar af trä beskrefvos och förordades på 1720-talet af Triewald, såsom det synes utan vidare resultat.

Nordiska Museet erhöll år 1903 från Lemshaga gård i Ingarö församling, Uppland, fyra stycken liggstockar af den typ, som fig. 1 återgifver. Den afbildade stocken är 1,38 m. lång och 0,40 m. i tvärmått samt försedd med fluster i bägge ändarna. Det upptill å gafflarna anbragta hålet med vridlock torde varit afsedt för utfodring. Inuti hafva, för att bina därvid skulle fästa sina kakor, små träkors varit insatta. Dessa fyra bistockar anträffades på en vind, dit ingen visste när de kommit, lika-

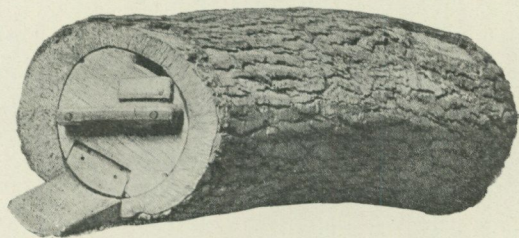

Fig. 1. Liggstock
från Ingarö, Värmdö skeppslag, Uppland.
Nordiska Museet nr 96,822 d.

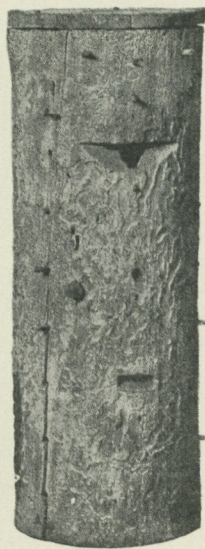

Fig. 2. Ståndstock
från Rumskulla sn, Sevede
hd, Småland.
Nordiska Museet nr 106,968.

som ock all kännedom om deras ändamål nu fullkomligt saknades.

I år har museet från Rumskulla socken i Sevede härad i Småland likaledes såsom gåfva erhållit tre bistockar, men af en annan

¹ S. Linnæus, Kort men Tillförlitelig Bij-Skjötsel. Vexjö 1768.

typ, hvilken synes vara den som äldst, mest och vidsträcktast användts i vårt land. Dessa äro ståndstockar försedda med flyghål utan fluster. Den fig. 2 afbildade har en höjd af 0,82 m. och ett tvärmått af 0,32 m. Till fäste för kakorna äro pinnar, s. k. *strilar*, korsvis instuckna genom väggarna, så att ändarna af hvarje sticka fram ett stycke utanför stocken, jfr bilden. Virket i denna stock är asp, under det den här afbildade liggstocken, likasom alla de öfriga bistockarna i Nordiska Museet, är tillverkad af al.

N. E. H.

En dryckeskanna från 1600-talet.

Af bevarade bouppteckningar och dylika handlingar känner man, att kärl af silfver ofta till ganska betydande antal funnos icke blott i stormännens utan äfven i de borgerliga hemmen under 1600-talet. Under reduktionens och den stora ofredens tider gingo emellertid större delen af dessa skatter förlorade, och det är ej så ofta man numera får i sin hand en silfverpjes, som bevisligen varit i svensk ägo under det karolinska tidehvarfvet. Den rikaste samlingen af dylika pjeser finnes i Kreml i Moskva och utgöres af de gåfvor, som af de svenska konungarna tid efter annan skänktes till de ryska tsarerna vid ambassader och dylika tillfällen. Det är en samling praktkärl, bordsuppsatser, fat, pokaler och dylikt, hvartill antagligen motstycken funnits i Sverige, dock säkerligen blott i konungens eller de allra rikaste stormännens ägo. Det öfvervägande flertalet af dessa föremål var af utländsk, företrädesvis tysk tillverkning; det var först mot slutet af 1600-talet, som det svenska guldsmedsyrket nådde den fullkomning, att alster därpå ansågos jämgoda med de utländska.

Några praktpjeser liknande dem i Kreml hafva icke här hemma bevarats till vår tid; det, som finnes kvar af för profanbruk afsedt 1600-talssilfver, är i allmänhet anspråkslösare pjeser: dryckeskannor, låga skålar, bågare med och utan filigranornering, skedar och dylikt, och äfven dessa slags föremål förekomma ingalunda talrikt.